

Motion till riksdagen 2021/22:3377

av **Robert Hannah m.fl. (L)**

En liberal migrationspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att förbättra rättssäkerheten och hållbarheten i asylsystemet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetskraftsinvandring handlar om Sveriges tillväxt och konkurrenskraft och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nya direktiv bör tas fram som tydligt prioriterar jämställdhet och särskilt utsatta grupper i kvotflyktingsystemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera rättstillämpningen när det kommer till fall med förföljelse eller välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning, kön eller könsuttryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över den s.k. territorialprincipen i syfte att underlätta för nyfödda barn att erhålla svenskt medborgarskap och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av offentliga biträden i asylärenden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en väl fungerande återvändarpolitik och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige ska vara möjligheternas land för de som väljer att flytta hit. Sveriges långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till vår utveckling, tillväxt och välfärd. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn, här talas alla större språk. Det gör vårt land rikare och mer pluralistiskt och ger oss större möjligheter på en

global marknad. Globalisering är bra, för världen, Europa, Sverige och enskilda individer. Vi vill att människor ska kunna flytta, jobba och studera.

Invandring är också en avvägning mellan målkonflikter. Liberalernas migrationspolitik bygger därför på humanism och realism. När krig, förföljelse och fattigdom tvingar människor på flykt har vi ett medmänskligt ansvar för varandra. Samtidigt går det inte att förena helt öppna gränser med ett välfärdssamhälle där alla i ett land har samma rättigheter, eller en fungerande integration där nya svenskar får en chans att hitta bostad, jobb och en plats i samhället. Att reglera invandringen, oavsett om det handlar om arbetskrafts-, student-, anhörig- eller flyktinginvandring är därför nödvändigt.

Vi lever i en tid med stora flyktingströmmar som troligen saknar motstycke i historien. För att förändra situationen måste väpnade konflikter få ett slut och respekten för de mänskliga rättigheterna förbättras i världen. Omvärlden måste öka det humanitära stödet till flyktingar och till de hjälporganisationer som verkar i och runt konfliktområden.

I Sverige bor i dag över 600 000 vuxna utrikes födda med så låga inkomster att de riskerar fattigdom och social utestängning. Det motsvarar ett helt Göteborg eller var fjortonde vuxen svensk. Det är ett stort misslyckande för oss som vill se Sverige som ett öppet samhälle. Dessa personer måste nu få förutsättningar att lyckas i Sverige. Samhällets integrationsskuld måste minskas.

Att ge alla människor som fått en fristad i Sverige möjligheter att bidra till och bli delaktiga i vårt samhälle är en av de största uppgifterna vårt land står inför. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap. Sverige har idag stora integrationsutmaningar. Med ett högt söktryck och stor anhöriginvandring ökar belastningen i redan utsatta områden.

Sverige är en del av ett integrerat Europa och en globaliserad värld. Vid sidan av ett rättssäkert asylförfarande för de personer som kommer till vårt land ska Sverige också framgent bidra till så kallad vidarebosättning av kvotflyktingar genom FN. Vi står bakom att Sverige har ökat sitt mottagande av kvotflyktingar till cirka 5 000 per år. Genom en ambitiös biståndspolitik kan Sverige även bidra till att lindra flyktingars nöd på plats i närområdet, bland annat i form av stöd till FN:s flyktingorgan UNHCR. Det är vidare av yttersta vikt att Sverige fortsätter att konstruktivt bidra till ansträngningarna för att få på plats en europeisk asylpolitik där asylrätten värnas, där rättssäkerheten upprätthålls i asylprocessen oavsett i vilket land den sker och där alla medlemsländer tar gemensamt ansvar för helheten.

Arbetskraftsinvandring och kompetensutvisningar

Det finns en oerhörd potential i att människor kommer till vårt land. Sverige ska vara ett attraktivt land för människor med viktig kompetens. Svenska företag ska kunna anställa specialister, och toppstudenter från hela världen ska kunna plugga på svenska universitet.

Trots bristen på kompetent arbetskraft utvisar vi de människor som den svenska arbetsmarknaden behöver. Människor som jobbar och bidrar till svensk tillväxt tvingas lämna landet på grund av bagatellartade misstag som att den anställde tagit ut för lite semester, fått en lön som ligger strax under kollektivavtal eller vars arbetsgivare missat att teckna rätt försäkring. Vi kan bara konstatera att det inte blir enklare för svenska företag att rekrytera ingenjörer, programmerare, systemutvecklare och andra nyckelkompetenser från andra länder när de som kommer hit inte vet om de sedan får stanna. Sverige förlorar nyckelkompetens som är viktig för vår konkurrenskraft.

Liberalerna menar att reglerna måste förändras och förenklas, vilket vi länge påpekat och också har agerat för i riksdagen. För närvarande pågår en utredning i syfte att revidera dagens regler, något som Liberalerna medverkat till och drivit på för att få till stånd.

Vi menar att mindre misstag måste kunna korrigeras även efter påtalande från Migrationsverket. Det är inte ovanligt att en brist upptäcks först när Migrationsverket påpekat bristen, och det måste vara möjligt **för** en arbetsgivare och arbetstagare att då agera för att avhjälpa misstaget. Trots kritik drevs förändringar igenom som innebär att ett misstag måste ha rättats till före ett eventuellt påpekande om felaktigheten från Migrationsverket.

Det måste också vara möjligt att göra en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Den som jobbat, betalat skatt och inte missbrukat systemet måste kunna få vara kvar i Sverige trots misstag. Regelverket får inte vara så stelbent och oproportionerligt att bagatellartade misstag leder till att kompetent arbetskraft tvingas lämna Sverige.

Idag är det för krångligt för utländsk nyckelkompetens att byta arbetsgivare och yrke under pågående tillståndsperiod; systemet måste förenklas betydligt.

Hållbart flyktingmottagande

Migrations- och integrationspolitiken hänger ihop. Samtidigt som asylrätten ska värnas kan Sverige inte långsiktigt ta emot fler flyktingar än vad vårt samhälle klarar av att integrera in i det svenska samhället vad gäller jobb, bostäder, skola med mera. En passiviserande integrationspolitik i kombination med en generös flyktingpolitik har lett till att delar av Sverige i dag präglas av utanförskap och bidragsberoende. Även mottagandet av asylsökande måste ske på ett sätt som tydligt värnar flyktingarnas lika rättigheter. Det är av största vikt att Migrationsverket gör allt som krävs för att upprätthålla de boendes trygghet och att det från första dagen ges samhällsinformation som klagör vilka lagar som gäller i Sverige. Hot eller kränkningar mot t.ex. hbtq-personer får aldrig accepteras och alla incidenter som utgör lagbrott ska polisanmälas.

Alla EU-länder måste ta ett solidariskt ansvar för att hjälpa asylsökande som söker skydd i EU. Behovet av en mer varaktig lösning för att dela ansvaret för asylmottagandet mellan EU:s länder är stort, och för oss liberaler är det självklart att Sverige ska vara drivande för att nå resultat i förhandlingarna om EU:s gemensamma asylmottagande. Vi behöver stärka och harmonisera EU:s asylsystem. Samma regler ska gälla i alla medlemsländer. Alla medlemsstaters ansvar måste tydliggöras. Det är en ohållbar situation att vissa länder, däribland Sverige, får ta ansvar för flyktingmottagandet när andra EU-länder blundar för sina skyldigheter.

I tider av stora migrationsströmmar är det särskilt viktigt att hålla på rättssäkerheten och principerna. Den som har skyddsskäl ska få stanna i Sverige, medan den som får avslag måste lämna. Det behövs en human och hållbar asylpolitik som värnar individuell prövning och rätten att överklaga till domstol. Vårt fokus ska vara att hjälpa människor som har skyddsskäl, vilket också innebär att de som saknar skyddsskäl måste lämna landet.

Liberalerna anser att migrationspolitiken måste bli mer feministisk och jämställd. Det behövs nya direktiv som tydliggör att särskilt utsatta grupper ska prioriteras i kvotflyktingssystemet, t ex. utsatta kvinnor, hbtq-personer och personer med funktionsnedsättningar. Migrationsverkets statistik visar att det 2020 återigen var en majoritet av män/pojkar som Sverige tog emot trots att kvinnor/flickor är mer utsatta

som flyktingar. Särskilt vad gäller ensamkommande unga så tog Sverige nästan inte emot några flickor i relation till pojkar.

Förföljelse eller välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning, kön eller könsuttryck är enligt gällande lag skäl för asyl, och den som förföljs kan beviljas flyktingstatus. Det finns dock anledning att analysera hur rättstillämpningen ser ut i praktiken avseende asylsökande hbtq-personer. Liberalerna anser att hbtq-personer inte ska nekas asyl för att de tvingas stanna i garderoben, särskilt när själva anledningen till att de inte har kommit ut i hemlandet är landets förtryckande sociala och rättsliga normer. Praxisutvecklingen för asylsökande som hänvisar till könsrelaterad förföljelse, däribland hbtq-personer, behöver fortlöpande följas. Dessutom behöver insatser göras för att stärka hbtq-kompetensen vid själva asylprövningen.

Migrationen får inte öka integrationsskulden

Om personer inte kommer i arbete och har en ordnad boendesituation riskerar nya generationer av nyanlända att drivas in i långvarigt bidragsberoende, trångboddhet och stor social misär. Sverige måste ta ansvar för den segregation som råder i vårt land och vi måste hantera den integrationsskuld som har byggts upp under en lång tid. Därför är det rimligt att det undantag från försörjningskravet som finns för den som ansöker om att vara anknytningsperson inom 3 månader efter att hen fått uppehållstillstånd, fortsatt ska gälla för konventionsflyktingar men inte för andra grupper.

Konventionsflyktingar har också ett sådant undantag fastslaget i EU-rätten och ska respekteras. Liberalerna anser att även skyddsbehövande ska kunna familjeåterförenas i Sverige, men det är då viktigt att anknytningspersonen har skaffat arbete och har en boendesituation som är rimlig för att resten av familjen ska kunna få en anständig tillvaro i Sverige och lättare kunna integreras.

Det behöver också bli enklare för barn som föds i Sverige att bli svenska medborgare. Svensk rätt bygger i dag på härstammingsprincipen, det vill säga att föräldrarnas medborgarskap avgör om ett nyfött barn blir svensk medborgare eller ej.

Denna princip bör kompletteras med territorialprincipen, som tar sin utgångspunkt i frågan om var barnet föds. Medborgarskapsutredningen presenterade ett förslag om att barn som föds i Sverige ska kunna bli svenska medborgare vid födseln om minst en förälder har uppehållstillstånd i landet och är folkbokförd här sedan en viss tid. Detta förslag är ett viktigt första steg, och bör genomföras.

Liberalerna vill också att möjligheten till andra reformer som stärker barns rätt till svenskt medborgarskap direkt från födseln övervägs.

Rättssäkerheten måste stärkas i asylprocessen

Den migrationspolitik som riksdagen nyligen beslutade om är i vissa delar ett stort misslyckande. Det fanns chans att skapa en bred politisk enighet kring en långsiktig migrationspolitik byggd. I stället beslutade riksdagen med minsta möjliga majoritet om en migrationspolitik som kommer att behöva omprövas vid en ny större flyktingvåg.

Vi vill understryka att den kritik vi riktar mot beslutet inte handlar om asylrätten. Att värna asylrätten och försvara rätten till en fristad för människor på flykt undan förföljelse och krig är en grundläggande liberal princip. Men detta innebär att prioritet måste ges åt människor som har skydds-skäl. Väsentliga delar av konfliktlinjerna i

svensk asylpolitik på senare år har i stället handlat om huruvida även personer som efter noggrann prövning visat sig sakna skyddsskäl ska ges uppehållstillstånd. Det gäller också den lagstiftning som nu införts.

En sak som behöver studeras närmare är identitetsfrågor i samband med beslut om permanent uppehållstillstånd. Så länge permanent uppehållstillstånd var huvudregel i alla asylärenden var bedömningen av den sökandes identitet något som i ett och samma sammanhang vägdes in både vid prövningen av skyddsbehov och beslut om permanent uppehållstillstånd. När dessa två frågor framöver i huvudsak kommer att avgöras vid skilda tillfällen behöver detta beaktas närmare. Det är en grundläggande princip inom asylrätten att det är den asylsökande som ska göra sitt behov av internationellt skydd sannolikt. Det innebär att sökanden också måste göra sin identitet sannolik. En bedömning av detta görs således i samband med att den sökande beviljas tillfälligt uppehållstillstånd. Frågan om permanent uppehållstillstånd handlar inte primärt om skyddsbehov utan innebär i stället en livslång rätt för personen att bo i Sverige. I samband med att frågan om permanent uppehållstillstånd prövas bör det därför också göras en förnyad bedömning av huruvida individens identitet kan anses tillräckligt styrkt eller sannolik.

Riksdagen biföll i juni 2021 ett motionsyrkande från Liberalerna med denna innebörd, varför vi inte upprepar det här. Vi förväntar oss dock att regeringen skyndsamt genomför den översyn som riksdagen efterlyst.

Liberalerna vidhåller Migrationskommitténs uppfattning att en översyn bör göras av hanteringen av offentliga biträden i asylärenden. Liberalerna anser dock att även andra åtgärder behövs för att ytterligare stärka rättssäkerheten i migrationspolitiken. Fortsatt arbete för kvalitetssäkring av beslutsprocesser och i synnerhet för att kvalitetssäkra tolkningen vid muntliga förhör och förhandlingar är centralt i detta sammanhang, liksom rimliga handläggningstider och goda möjligheter till utbildning och fortbildning.

Därutöver behövs det en översyn av hur nämndemän nomineras till migrationsdomstolarna. Som framgår av Liberalernas rättspolitiska motion anser vi att nämndemannasystemet bör reformeras i syfte att minska det partipolitiska genomslaget. Partipolitiskt aktiva ska inte hindras att tjänstgöra som nämndemän, men det får under inga omständigheter förekomma att nämndemän driver en partipolitisk agenda i domstolen. Studier visar dock att så är fallet och att, vid migrationsärenden, människors framtid alltså riskerar att avgöras av hur slumpen fördelat de partipolitiskt tillsatta nämndemännen. Detta kan inte accepteras. Systemet för nomineringar till nämndemän i migrationsdomstolar måste reformeras för att få bort partipolitiken ur domstolarna.

Återvändandeverksamheten måste fungera

Asylprocessen kan aldrig bli rättssäker och rättvis om inte lagar och myndighetsbeslut efterlevs. De som har fått utvisningsbeslut måste i högre grad lämna Sverige. I Riksdagens rapport 2020:7 om återvändandeverksamheten framgår det tydligt att ambitionerna inte uppnås i återvändandeverksamheten. Det är fortsatt ungefär hälften av de som fått avslag som stannat i Sverige fyra år efter avslagsbeslut.

Liberalerna vill ha en stramare lagstiftning så att fler personer som lever kriminellt ska kunna utvisas, även om de bott länge i Sverige. Om en person som är medborgare i ett annat land år efter år lever kriminellt i Sverige ska inte bosättningstiden i sig räknas personen tillgodo vid prövningen av utvisning. Idag när en utländsk medborgare begår brott i Sverige är det upp till åklagaren att ta upp frågan om utvisning. Det är en

otillfredsställande ordning. Vid grövre brott, eller när det handlar om återfallsförbrytare, bör prövning av utvisningsfrågan vara obligatorisk vid rättegång. Huvudregeln bör vara att vid allvarliga brott bör utländska medborgare dömas till utvisning. Idag är det istället så att i de flesta fall av grov brottslighet utvisas endast en minoritet av de utländska brottslingarna. Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner ska följas. Fara för den enskilde för förföljelse, tortyr eller dödsstraff i hemlandet ska också fortsättningsvis anses vara verkställighetshinder.

Antalet utvisningar som ställs in på grund av så kallade verkställighetshinder behöver minska. Verkställighetshinder uppstår när en dömd person inte kan utvisas på grund av omständigheter i hemlandet, till exempel att den dömda riskerar förföljelse eller att landet vägrar ta emot honom eller henne. Sverige bör i sina kontakter med andra länder sätta ökat tryck på att varje stat tar ansvar för sina medborgare i de fall de har dömts till utvisning på grund av brott i detta land. Förväntningar om detta behöver också ingå i principerna för Sveriges utvecklingsbistånd, gällande mottagarländer Sverige eller EU har ett långsiktigt biståndssamarbete med. Självklart ska Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner följas, vilket bland annat innebär att utvisning inte ska ske när en person riskerar förföljelse, tortyr eller dödsstraff.

För att upprätta en fungerande återvändandeverksamhet måste ett flertal åtgärder sättas in. Återvändandestödet måste ses över för att se om det är tillräckligt högt för att uppnå önskad effekt. Samordningen mellan olika myndigheter och en tydligare gemensam och enhetlig målbild behöver sättas. Antalet förvarsplatser kommer med största sannolikhet att behöva byggas ut.

Liberalerna vill skärpa straffen när det gäller hedersrelaterade brott. Den som inte är svensk medborgare och som begår ett brott med hedersmotiv ska som huvudregel utvisas ur landet och de kvinnor och flickor som tvingats lämna sina män på förtryck och hedersvåld och därmed riskerar utvisning ska ges möjlighet att stanna.

Undantag för utländska doktorander och forskare

Liberalerna står bakom de åtstramningar i utlänningslagen som riksdagen beslutade om i somras. De nya försörjningskraven, temporära uppehållstillstånd som huvudregel och krav på långa anställningsförhållanden för permanent uppehållstillstånd i den nya utlänningslagen är rimliga. Bristerna i det tidigare systemet utnyttjades på ett sätt som inte var tänkt.

Samtidigt har de nya reglerna visat sig slå orimligt hårt mot utländska doktorander och forskare. Det beror på att det inom akademien är sällsynt med längre anställningar, vilket innebär att det nya kravet på längre anställningsförhållanden blir svårt att uppfylla.

I ett tillägg till utlänningslagen 2014 möjliggjordes för utländska doktorander att efter fyra år söka ett permanent uppehållstillstånd. Detta tillägg har nu slopats. Det finns heller inga övergångsregler, vilket innebär att doktorander har valt att söka sig till ett svenskt universitet under förutsättningar som sedan förändrats.

Sverige är en avancerad forskningsnation, i flera avseenden nära eller i den absoluta världstoppen. Vi bygger vårt välstånd och våra höga ambitioner på att vi är konkurrenskraftiga, inte minst i fråga om kunskap och kompetens.

Sverige konkurrerar med de bästa universiteten i andra länder om duktiga studenter och forskare. Därför måste hög akademisk kvalitet och bra villkor för forskare att få stanna finnas.

Forskare och doktorander är en mycket speciell grupp som kräver speciell lagstiftning. Liberalerna vill inte riva upp de nya generella reglerna. Vi menar istället att det bör införas ett undantag för denna grupp. Ett sådant förslag återfinns i Liberalernas utbildningspolitiska motion.

Robert Hannah (L)

Bengt Eliasson (L)

Johan Pehrson (L)

Maria Nilsson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avci (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)